

Partijdige Nederlandse rechtspraak

Paul Ruijs

Mogen rechters geld aannemen van partijen die op welke manier dan ook hun oordeel kunnen beïnvloeden? Alle landgenoten die hun verstand gebruiken zullen nee zeggen. Maar veel rechters doen het wel. Belangenverstrengeling in deze ordebeurende sector van onze maatschappij is een bekend fenomeen. Vijfentwintig jaar geleden vertikten rechters het om bekend te maken waarmee ze bijverdienden. Velen doen dat nog steeds niet, zelfs al zijn ze daar wettelijk toe verplicht. Alleen na afloop en verontwaardiging over een verloren proces kan je na enig speurwerk achterhalen dat je rechter een betaalde functie had bij je wederpartij. Of dat één van je rechters een plaatsvervanger was en een kantoorgenoot bleek te zijn van de advocaat van je tegenpartij. Misschien waren ze wel samen in dezelfde auto naar de rechtbank gereden. En dat advocaten die rechter zijn geworden oud-kantoorgenoten in de rechtszaal tegenkomen verklaart ook waarom de winst naar die kant ging.

Zo had de heer Rem een goed ontwikkeld onderbuikgevoel en kwam hij – dus niet zijn advocaat – er in 1992 na afloop van zijn verloren proces tegen verzekeraar Ohra achter dat de voorzitter van het gerechtshof betaald werd voor een baantje bij Ohra. De verzekeraar bleek vaker succesvol in hoger beroep te gaan bij deze rechter. En omdat het een verzwegen nevenfunctie betrof kon de rechter ook niet vooraf gewraakt worden, hetgeen sowieso lastig is omdat je advocaat daarin moet meegaan. Tenslotte is wraking een motie van wantrouwen aan het adres van de rechter met de impliciete boodschap; had u zelf niet kunnen bedenken dat u deze zaak niet moet behandelen. Zo'n terechtwijzing wordt

niet echt gewaardeerd door de dames en heren in toga. Advocaten zijn niet uit op verstoorde verhoudingen met de rechtbank waar ze ingeschreven staan.

De zaak tegen Ohra initieerde een burgerinitiatief met gelijkgestemden om onderzoek te doen naar dit soort belangenverstrengeling, o.a. in het gerechtshof van Amsterdam. De weerstand om binnen te komen was enorm en er kwamen zelfs dagvaardingen aan te pas alvorens meer dan 2500 rechterlijke civiele uitspraken bestudeerd konden worden. In 1996 werden de bevindingen samengevat in het IRM (Integriteit Rechterlijke Macht) rapport en bleek dat de Ohra zaak slechts het topje van een ijsberg vertegenwoordigde. Door een snelle reactie van minister Sorgdrager kwam er een wet die rechters verplichtte om hun nevenbanen in een openbaar register bekend te maken. De gedachte was dat daardoor wraking mogelijk werd en vanwege de preventieve werking belangenverstrengeling voorkomen zou worden.

Maar hoe moet je in zo'n register erachter komen dat je rechter de zaak van zijn zwager of van de vriendin van iemand uit zijn hockeyteam behandelt of dat zijn juridisch adviesbureau op naam van zijn echtgenote staat? Bovendien blijft het onmogelijk om achter alle dubbele petten, netwerkjes en verborgen agenda's te komen van degenen waarmee je in een rechtszaak te maken krijgt. Een bijkomende complicatie daarbij is het procesmonopoly van de verplicht voorge-

schreven, dure dienstverlening van een advocaat. Doorgaans ken je die niet of nauwelijks maar dien je zijn/haar doen en laten wel volledig te vertrouwen. En advocaten leven niet van winnen of verliezen, maar van declarabele uren. Dat geeft een perverse prikkel waardoor lang en zelfs een kansloos procederen in hoger beroep ook interessant is, voor de advocaten aan beide kanten. Het is niet voor niets dat ze in die kringen fel verzetten tegen een 'no cure no pay' systeem. Daarmee krijgt de advocaat immers een direct belang bij de uitkomst.

Het zal oud-deken De Waard dan ook in eigen kring niet in dank zijn afgenomen dat hij in het Advocatenblad van februari 1995 in een oprisping van ongekende openheid al opmerkte: "De beroepsethiek is verdwenen, de advocatuur etaleert zichzelf als een geldzuchtige beroepsgroep die het laatste restje integriteit over boord heeft gezet". En zijn collega O. Hammerstein had het in Quote in 1997 over urenschrijvers die uitsluitend voor het geld gaan en als ratten elkaars klanten aftroggelden. Hij vatte het kernachtig samen met de opmerking "de advocatuur als geheel is in tien jaar verloederd". Uit eigen ervaring kan ik daaraan toevoegen dat het met al die eerbiedwaardigheid achter al die gouden naambordjes inderdaad niet best gesteld is.

Toen voor de zoveelste keer, dit keer door het Financieel Dagblad van 8 februari 2013, werd onthuld dat nogal wat rechters het nog steeds vertikten om hun bijbanen te registreren verzuchtte de latere minister Ard van der Steur dat '...dit niet meer valt uit te leggen aan de burger'. Desondanks kopte 6 jaar later de Volkskrant van 16 september 2019: "Rechters schenden nog steeds ongestraft de wettelijke plicht om nevenbanen

---

Het stikt van de nevenfuncties bij de rechtspraak